

BUXORO VILOYATIDA QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTNING YETAKCHI TARMOG'I SIFATIDA.

Ikromov. E.I.

Osiyo Xalqaro Universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: «Yashil iqtisodiyot» mamlakat tabiatini yaxshilashga ko'maklashuvchi iqtisodiyotning yangi tarmoqlari sifatida tadqiq qilinsa, ba'zi tadqiqotlarda «Yashil iqtisodiyot» tabiatga yordam beruvchi va foyda keltiruvchi yangi texnologiyalar, ekotizimlar sifatida o'rganiladi, uchinchi guruh tadqiqotlarda esa «Yashil iqtisodiyot» - bu ekologik toza mahsulotlar yaratishga yo'naltirilgan rivojlanishning yangi bosqichiga o'tish, uning asosini sof yoki «Yashil» texnologiyalar tashkil etadi deyiladi.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, ekologik toza mahsulotlar, Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, qishloq xo'jaligi, yer, suv, biologik xilma-xillik, tabiiy resurs.

Qishloq xo'jaligi yer, suv va biologik xilma-xillik kabi tabiiy resurslarni barqaror boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Ming yillar davomida ushbu tarmoq insoniyat sivilizatsiyasi va madaniyatining ajralmas qismi bo'lib kelgan. Qishloq xo'jaligi dunyoning ko'plab mamlakatlari va mintaqalarida, xususan, mamlakatimiz iqtisodiyotining ham etakchi tarmog'idir. Bu soha oziq-ovqat, xom ashyo va ish bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi, shu bilan birga qishloq taraqqiyoti va umumiy iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi.

Xususan, Qishloq xo'jaligi mintaqa aholisi uchun asosiy oziq-ovqat manbai hisoblanadi. Barqaror va yetarli darajada oziq-ovqat ta'minotini ta'minlash aholi farovonligini saqlash va aholi o'sishini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga egadir. Mamlakatimizda qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksport uchun daromadlarining muhim manbalari hisoblanadi. Eksport nafaqat valyuta tushumlarini keltirib chiqarmoqda, balki davlatning umumiy iqtisodiy o'sishiga ham hissa qo'shib kelmoqda.

Qishloq xo'jaligi ko'pincha qishloq joylarida yashovchi odamlar uchun asosiy daromad va tirikchilik manbai hisoblanib, uning rivojlanishi ushbu hududlarda turmush darajasini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish va qashshoqlikni kamaytirishga olib kelishi mumkin.

O'zbekiston o'zining ulkan qishloq xo'jaligi resurslari va oziq-ovqat ishlab chiqarish salohiyati bilan mashhur. Mintaqada turli xil iqlim sharoitlari va tuproq turlari mavjud bo'lib, ular turli xil ekinlarni etishtirishga imkon beradi. O'zbekistonda yetishtiriladigan asosiy ekinlar qatoriga paxta, bug'doy, sholi, meva va sabzavotlar kiradi. Mamlakat chorvachilik, xususan, go'sht va sut mahsulotlari yetishtirish bilan ham mashhur. So'nggi yillarda O'zbekistonda qishloq xo'jaligi sohasini modernizatsiya qilish va diversifikatsiya

qilish, unumdorlik va samaradorlikni oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston qishloq xo'jaligi sohasi ham mahalliy, ham xalqaro investorlar va biznes uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, sug'orish tizimini takomillashtirish, o'rim-yig'imdan keyingi yo'qotishlarni kamaytirish, fermerlarning bozorga kirishini ta'minlash kabi vazifalar ham mavjud.

Hukumatimiz tomonidan qishloq xo'jaligida fermerlarni qo'llab-quvvatlash, infratuzilmani yaxshilash, qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini rag'batlantirishga qaratilgan namunali siyosat va dasturlar amalga oshirildi. Ana shunday sa'y-harakatlar samarasida O'zbekiston jahonda paxta yetishtiruvchi va eksport qiluvchi yetakchi davlatlardan biriga aylandi. Mamlakatda boshqa qishloq xo'jaligi mahsulotlari, jumladan, meva-sabzavot, qayta ishlangan oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va eksport qilish hajmini oshirish uchun ham salmoqli salohiyat mavjud. Hozirgi kunda dunyoning oziq-ovqat bozorida donning va boshqa iste'mol tovarlarining narxi yildan-yilga oshib bormoqda. Bu esa, o'z navbatida, O'zbekistonda qishloq xo'jaligiga oziq-ovqat mahsulotlarini yetishtirishni ko'paytirish va respublika aholisini ushbu mahsulotlar bilan ta'minlashni asosiy vazifa sifatida qo'yadi.

Yuzaga kelayotgan bunday sharoitda O'zbekiston ichki iste'mol bozorini o'zimizda ishlab chiqarilgan oziq-ovqat mahsulotlari bilan barqaror va ishonchli tarzda ta'minlash, ularni ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish, turlarini kengaytirish va sifatini oshirish borasida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev tashabbuslari bilan qabul qilingan "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish maqsadida belgilangan ustuvor yo'nalishlarda qishloq xo'jaligi bo'yicha bajariladigan ishlar yuqori ahamiyatga ega.

Respublika aholining o'sib borayotgan to'lov qobiliyati bilan mamlakatimiz korxonalarida ishlab chiqarilayotgan mahalliy oziq-ovqat tovarlari hajmi o'rtasida ichki bozorda mutanosiblikni ta'minlash, bunday mahsulotlar turini kengaytirish, bozorlarimizni ular bilan ishonchli tarzda to'ldirib borish davlatimizning agrar oziq-ovqat siyosatining bosh maqsadidir. Chunki mamlakat aholisining turmush farovonligi ko'p jihatdan ularning oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlanganlik darajasiga bog'liqdir.

Mahalliy oziq-ovqat mahsulotlari turlarini kengaytirish va ular bilan ichki bozorlarni ishonchli to'ldirish orqali hukumat o'z fuqarolarining turli xil to'yimli va arzon oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlanishida yordam berishi mumkin. Bu, o'z navbatida, aholi salomatligi va farovonligini oshirishga xizmat qilishi hamda umumiy iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga hissa qo'shishi tayin. Shu bilan birga, oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va tarqatish barqaror va ekologik jihatdan mas'uliyatli bo'lishini ta'minlash ham muhimdir. Bu tuproq salomatligini yaxshilash, suvdan foydalanishni kamaytirish va biologik xilma-xillikni rag'batlantirishga yordam beradigan qishloq

xo'jaligini saqlash kabi amaliyotlarni targ'ib qilishni o'z ichiga olishi mumkin. Umuman olganda, ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilarning ehtiyojlarini, shuningdek, ekologik barqarorlikni hisobga oladigan muvozanatli agrar oziq-ovqat siyosati oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi va mamlakatning umumiy rivojlanishiga kata hissa qo'shadi.

Mintaqada aholi turmush darajasini oshirishda birinchi navbatda aholi salomatligiga e'tibor kattaligini ko'rishimiz mumkin. Chunki aynan qishloq xo'jaligi mahsulotlari iste'moli odamlar va xalqlar salomatligiga bevosita ta'sir qiladi. Qoniqarsiz oziqlanish inson salomatligini yemirib, jamiyat uchun ulkan iqtisodiy chiqimlarga olib keladi. Ko'p tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qoniqarsiz oziqlanish ko'p mamlakatlarning iqtisodiy taraqqiyotiga to'sqinlik qilib kelgan. Shuningdek oqsil iste'molining bir foizga ko'tarilishi uzoq muddat davomida yalpi ichki mahsulotning (YaIM)ni 0,49 foizga oshishiga hamda har yili bir foizga ortishi 72 yil davomida aholi daromadini ikki baravar oshishi, ikki foizga o'sishi esa 36 yilda ikki baravar yuksalishi haqidagi tadqiqotlarni "Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat" (FOA) tashkilotining qishloq xo'jaligida iqtisodiy o'sishga bag'ishlangan anjumanda ta'kidlandi.

To'g'ri ovqatlanish inson salomatligining asosiy jihati bo'lib, mamlakat rivojlanishiga sezilarli iqtisodiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Aholining asosiy oziq moddalar, jumladan, oqsillar, vitaminlar va minerallarga boy bo'lgan xilma-xil va to'yimli ovqatlanish imkoniyatini ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Bu oziq-ovqat ishlab chiqarishni ko'paytirish, sifatli va xilma-xil qishloq xo'jaligi mahsulotlaridan foydalanishni ta'minlash uchun qishloq xo'jaligiga sarmoya kiritish muhimligini ta'kidlaydi. Bunday investitsiyalar aholi daromadlarini oshirishga, sog'liqni saqlash natijalarini yaxshilashga va umumiy iqtisodiy o'sishga olib kelishi mumkin.

Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotning muhim tarmog'i bo'lib, uning ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi. Fikrimizcha, soha iqlim o'zgarishi, ekologik muammolar, yangi texnologiyalar va bozor sharoitlariga moslashish zarurati kabi ko'plab muammolarga duch kelmoqda. Qishloq xo'jaligining barqaror o'sishini ta'minlash, fermerlar va qishloq jamoalari turmush darajasini oshirish uchun ushbu vazifalarni hal etish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, qishloq xo'jaligi iqtisodiyotning eng qadimiy, hech qachon o'z o'rnini va ahamiyatini yo'qotmaydigan tarmoqlardan biri hisoblanadi. Biroq sayyoramizdagi global iqlim o'zgarishlari hamda mintaqamizdagi ekologik muammolar oqibatida qishloq xo'jaligida har yili ilgari ko'rilmagan yangi-yangi sinov va qiyinchiliklar paydo bo'layotgani ushbu agrar sohaga e'tiborni yanada kuchaytirishni taqozo qilmoqda. Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirish iqtisodiy o'sish, ish bilan ta'minlash va ekologik barqarorlikni o'z ichiga olgan ko'plab afzalliklarga ega

bo'lishi mumkin. Barqaror va farovon kelajak uchun ushbu sohaga ustuvor ahamiyat berish va sarmoyalar jalb etish muhimdir

Buxoro mintaqasi O'zbekistondagi qishloq xo'jaligining uzoq tarixiga ega hududlardan biridir. Viloyatda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish uchun qulay iqlim sharoiti va turli qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishga qodir bo'lgan boy tuproq mavjud. Buxoro viloyati qishloq xo'jaligida iqtisodiy rivojlanishga ko'maklashish uchun bir qancha strategiyalardan foydalanilmoqda. Xususan, viloyatda turli xil ekinlar yetishtirishdan unimli foydalanish orqali hududda ekinlarning diversifikatsiya qilinishi, fermerlarga noqulay ob-havo sharoiti yoki kasalliklarning avj olishi tufayli hosil yetishmasligi xavfini kamaytirishda amaliy yordam berilmoqda. Hududda yetishtirilishi mumkin bo'lgan ekinlarning bir qismiga paxta, bug'doy, sholi, meva va sabzavotlar mansubdir. Buxoro viloyati fermerlariga zamonaviy dehqonchilik amaliyoti bo'yicha bilim va ko'nikmalarni egallashda doimiy hamkorlik tashkil etilib, ularga ekinlar hosildorligini oshirish va ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga yordam beradigan yangi texnologiyalar va usullarni o'rganish yuzasidan turli tadbirlar o'tkazilib kelinmoqda.

2017-2022 yillarda O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini yanada rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar tahlillarida ko'rinib turganidek, oxirgi yillarda qishloq xo'jaligi rivojiga yangi bir turtki bergan bir qator muhim islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, 2020-2030 yillarga mo'ljallangan mazkur strategiyasini tasdiqlash, klaster tizimini joriy etish, savdoni erkinlashtirish va eksportni rag'batlantirish, qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan yerlarni ijaraga (ikkilamchi ijaraga) berish, suv tejovchi texnologiyalar qo'llanilganda subsidiyalar taqdim etish, AKIS agroxizmatlar markazini ochish va boshqalar shular jumlasidandir.

Yaratilgan imkoniyatlar mintaqada qishloq xo'jaligini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Shunday qilib, paxta hosildorligi gektariga 2017-yildagi 23,8 sentnerdan 2022-yilda 34,0 sentnerga, sug'oriladigan maydonlar ulushi 1,7 foizdan 24 foizga ko'paydi. Ularda suvni tejovchi texnologiyalar tatbiq etildi, turli xil yo'nalishlarda 465 ta klaster tashkil qilindi. Savdoni erkinlashtirish va eksportni rag'batlantirish bilan bog'liq qonunchilikdagi o'zgartirishlarni ko'radigan bo'lsak: 2017-2022 yillarda meva-sabzavot mahsulotlari eksportini 1,7 barobarga, ya'ni 652,3 million dollardan 1 134,3 million dollargacha oshirildi. Mamlakatimizda qishloq xo'jaligi sohasida 3,6 million kishi (iqtisodiyotda band bo'lganlarning 27 foizi) ish bilan ta'minlangan. Tarmoqning ulushi mamlakat yalpi ichki mahsulotining 32 foizini tashkil etadi. Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yer maydonlari respublika hududining 45 foizini egallaydi, aholining qariyb 50 foizi qishloq joylarda istiqomat qiladi. Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari eksporti O'zbekiston Respublikasiga jami eksport daromadining qariyb 20-

25 fozini keltiradi. Hozirgi vaqtda 180 dan ortiq turdagi qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari 80 dan ortiq mamlakatga eksport qilinmoqda.

Amalga oshirilgan islohotlar natijasida qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishning klaster usuli yo'lga qo'yildi, ular bilan qishloq xo'jaligi yer maydonlarining hajmi ekin turlari bo'yicha paxta-to'qimachilikda - 62 foizi, chorvachilikda - 8 foizi, meva-sabzavotchilikda - 7,5 foizi qamrab olindi. Shu bilan birga sohani yanada rivojlantirish, fermerlar daromadini oshirish, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash hamda tabiiy resurslardan barqaror foydalanish borasida foydalanilmayotgan bir qator imkoniyatlar mavjud. Ayni paytda respublikamizda 3142 ta issiqxona faoliyat ko'rsatmoqda. Shundan 1622 tasi keyingi 5 yilda qurilgan. Ularning umumiy maydoni 6300 gektardan ortiq. 2019-2022 yillarda O'zbekiston Global oziq-ovqat xavfsizligi indeksida o'z o'rnini 12 pog'onaga yaxshiladi va 85-o'ringan 73-o'ringa ko'tarildi.

Prezidentning 2019-yil 4-oktabrdagi qarori bilan 2019–2030-yillarda O'zbekistonning "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi tasdiqlangan. O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotni ilgari surish va joriy etish bo'yicha vakolatli organ sifatida esa Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi belgilangan.

Ushbu strategiyada yuqorida ko'rsatilgan "yashil" o'sish indeksi bo'yicha mamlakatimizning past ko'rsatkichlarini yaxshilashga qaratilgan quyidagi ustuvor yo'nalishlardagi ishlarni amalga oshirish belgilangan:

- iqtisodiyotning bazaviy tarmoqlari energiya samaradorligini oshirish;
- energiya resurslari iste'molini diversifikatsiyalash va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni rivojlantirish;
- iqlim o'zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va tabiiy ekotizimlarni asrash;
- "yashil" iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashning moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarini ishlab chiqish.

Mazkur strategiya doirasida "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan amaliy chora-tadbirlar natijasi o'laroq, "Yashil" o'sish indeksidagi mamlakatning o'rnini sezilarli yaxshilanishi hamda global "yashil" ekotizimni asrab-avaylashda uning munosib hissa qo'shishi ta'minlanadi.

"Yashil o'sish" atamasi odatda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va atrof-muhitga salbiy ta'sirlarni kamaytirishga qaratilgan iqtisodiy strategiyani ifodalash uchun ishlatiladi. Yashil o'sish indeksi ekologik cheklavlarga rioya qilgan holda barqaror va inklyuziv iqtisodiy o'sishga erishishda mamlakatlar faoliyatini baholash va solishtirish uchun mo'ljallangan o'lchov vositasidir. Yashil o'sish kontseptsiyasi resurslar samaradorligi, atrof-muhit muhofazasi, ijtimoiy inklyuzivlik va iqtisodiy barqarorlik kabi omillarni hisobga olgan holda iqtisodiyotlarning ekologik jihatdan barqaror o'sishi va rivojlanishi zarurligini ta'kidlaydi.

Yashil o'sish indeksi mamlakatning suv, energiya va materiallar kabi resurslardan samarali foydalanish, shuningdek, chiqindilarni boshqarish va qayta ishlashga qaratilgan. Ushbu ko'rsatkichlar energiya samaradorligi, suv tejamligi, moddiy unumdorlik va chiqindilarni boshqarishni o'z ichiga oladi.

Ko'rsatkichlar yashil ish o'rinlari, toza texnologiyalarga investitsiyalar va yashil sektorlarda tadqiqot va ishlanmalarni o'z ichiga oladi. Yashil o'sish indeksi ushbu turli ko'rsatkichlarni birlashtirib, har bir mamlakatga ball berish orqali hisoblanadi. Keyinchalik, ballar yashil o'sishga erishish uchun eng yaxshi tajribalarni taqqoslash va aniqlash imkonini beruvchi mamlakatlarni tartiblash uchun ishlatilishi mumkin. Indeks, shuningdek, siyosatchilarga barqaror rivojlanishni rag'batlantiradigan va ekologik muammolarni hal qiluvchi siyosatlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda yordam berishi mumkin. Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirish zaruriyati umumglobal rivojlanish tendentsiyalariga mos keladi. Jumladan, mamlakat aholisining qariyb 16,4 millioni (jami aholining 49,4 foizi) qishloq hududlarida istiqomat qiladi.

Mamlakatda tug'ilish darajasi yuqori (23,3 promille) va shunga mos ravishda qishloq joylarida ortiqcha ishchi kuchi mavjud. Aholining 45,5 foizini 25 yoshgacha bo'lganlar, 55 foizdan ko'prog'ini esa 30 yoshgacha bo'lganlar tashkil etadi. Hozirgi kunda qishloq xo'jaligida 20 mln. gektardan ortiq, shu jumladan 3,2 mln. gektar sug'oriladigan ekin yer maydonlaridan foydalanib, aholining ehtiyoji uchun oziq-ovqat mahsulotlari, iqtisodiyot tarmoqlari uchun zarur xom ashyo yetishtirilmoqda.

«Yashil iqtisodiyot»ga o'tish jarayoni har bir mamlakat uchun alohida ahamiyat kasb etib, tabiiy kapital, inson kapitali va mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasiga kabi xususiyatlarga bevosita bog'liq holda ro'y beradi. Shuning uchun avvalo, o'tish jarayoni uchun qulay (huquqiy infratuzilma, rag'batlantiruvchi omillar va h.k.) muhit yaratish zarur.

Xulosa qilib aytganda, resurslarning cheklanganligi va ekologik muammolarning salbiy oqibatlarini sharoitida «Yashil iqtisodiyot»ni shakllantirishga ob'yektiv ehtiyoj paydo bo'lmoqda. «Yashil iqtisodiyot»ga o'tish resurslardan samarali foydalanish, ekologik muvozanatni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkonini beradi.

Barqaror rivojlanishning mazmuni hozirgi avlod o'z iqtisodiy faoliyatini shunday tashkil etishi zarurki, keyingi avlodlar ulardan kam bo'lmagan iqtisodiy imkoniyatlar va turmush farovonligiga ega bo'lishlari lozimligida namoyon bo'ladi.

Hozirgi vaqtda inson farovonligini oshirish, resurslarni saqlash va kelajak avlodlarni jiddiy ekologik xavf-xatarlarga duchor qilmaslikni ta'minlaydigan iqtisodiy modelga o'tish zarurati dolzarbdir. Biz iqtisodiy farovonlikka va kelajak avlodni iqtisodiy va ijtimoiy muammolarga, ekologik xavflarga qo'ymaslikka faqatgina birdamlikda erishishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ikromov, E. (2024). THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE ORGANIZATION AND CAPACITY BUILDING OF EXECUTIVE EMPLOYEE LABOR IN PUBLIC ADMINISTRATION BODIES. *Modern Science and Research*, 3(1), 939-946.
2. Ibodulloyevich, I. E. (2023). DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI TAQSIMLANISHINI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 321-325.
3. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI PROGNOZLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR.
4. Ibodulloyevich, I. E. (2023). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI YANADA RIVOJLANTIRISH UCHUN QULAY ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 481-484.
5. Ikromov, E. (2023). REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IS SIMPLIFIED. *Modern Science and Research*, 2(12), 1107-1111.
6. Ibodulloyevich, I. E. (2023). TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISH SODDALASHTIRILADI.
7. Ibodulloyevich, I. E. (2024). DAVLAT BOSHQARUVI ORGANLARIDA RAHBAR XODIMLAR MEHNATINI TASHKIL ETISH VA SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.
8. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ZAMONAVIY MENEJMENT TAMOIYILLARI VA USLUBLARIDAN FOYDALANISHDA RAHBAR MEHNATINING AHAMIYATI.
9. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ZAMONAVIY MENEJMENT TIZIMIDA RAHBARLIK USLUBLARINING TASNIFLANISHI.
10. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ISHLAB CHIQARISHDA RAHBAR MEHNATINING ASOSIY O‘RNI VA KORXONALAR IQTISODIY FAOLIYATIGA TA’SIRI. *Gospodarka i Innowacje.*, (45), 311-315.
11. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Respublikada Xizmatlar Sifati Va Raqobatbardoshligini Oshirish Orqali Xizmatlar Eksportini Rivojlantirish Istiqbollari. *Gospodarka i Innowacje.*, 46, 247-251.
12. Ikromov, E. (2024). DIRECTIONS FOR IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF INCREASING THE QUALITY AND COMPETITIVENESS OF SERVICES. *Modern Science and Research*, 3(2), 803-810.
13. Ikromov, E. (2024). THEORETICAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF MODERN MANAGEMENT AND ITS METHODS. *Modern Science and Research*, 3(2), 811-819.

14. Ikromov, E. (2024). USE OF FOREIGN EXPERIENCES IN THE ORGANIZATION OF MANAGERIAL WORK IN PRODUCTION ENTERPRISES AND ITS IMPROVEMENT. *Modern Science and Research*, 3(2), 820-828.
15. Ikromov, E. (2024). FOREIGN EXPERIENCES OF SERVICE SECTOR DEVELOPMENT. *Modern Science and Research*, 3(2), 794-802.
16. Ikromov, E. (2023). PROBLEMS IN IMPROVING THE FORECASTING OF LOCAL BUDGET REVENUES. *Modern Science and Research*, 2(10), 794-797.
17. Ikromov, E. (2024). THE IMPORTANCE OF MANAGERIAL WORK IN THE USE OF MODERN MANAGEMENT PRINCIPLES AND METHODS. *Modern Science and Research*, 3(1), 18-23.
18. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMAT KO 'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA USLUBIY YONDASHUV.
19. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMAT KO 'RSATISH KORXONALARINING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA AFZALLIKLARI.
20. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.
21. Turayevich, I. A. (2024). Iqtisodiyotga Investitsiyalarni Jalb Qilish Va Boshqarishning O 'Ziga Xos Xususiyatlari. *Miasto Przyszłości*, 53, 1231-1237.
22. Ibragimov, A. T. (2024). MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYANI JALB QILISHNI SOLIQLAR VOSITASIDA RAG 'BATLANTIRISH. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 116-122.
23. Turayevich, I. A. (2024). Milliy Iqtisodiyotga Xorijiy Investitsiyalarni Jalb Qilishda Soliqlarning O 'Rni. *Gospodarka i Innowacje.*, 53, 205-213.
24. Aziz, I. (2023). O'zbekistonda xorijiy investitsiyani jalb qilishni soliqlar vositasida rag'batlantirish yo'llari. *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(5), 191-196.
25. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING O'ZINI O'ZI BANDLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(2), 321-325.
26. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). INNOVATIVE MANAGEMENT AS A FACTOR OF SUCCESSFUL DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(2), 315-320.
27. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). KORXONADA ISH HAQI TO'LASH TIZIMLARI VA SHAKLLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 279-285.
28. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). STAGES OF BUSINESS VALUATION. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 167-175.

29. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANKLARIDA XMHSNI TADBIQ ETISH XUSUSIYATLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 253-258.
30. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING ILGOR XORIJIY TAJRIBASI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 176-181.
31. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). MONOPOLIYA VA ANTIMONOPOL SIYOSAT. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(2), 464-468.
32. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING MAZMUN-MOHİYATI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 162-166.
33. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). ENTERPRISE MARKETING STRATEGY. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 259-265.
34. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). TASHKILOTNING INNOVATION FAOLIYATI SAMARALIGINI BAHOLASH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 286-294.
35. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). RAQOBAT TUSHUNCHASI, UNING TURLARI VA USULLARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(2), 459-463.
36. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. *International journal of artificial intelligence*, 4(10), 341-345.